

ИНФЕРТИЛИТЕТ И КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ ПРИ ЖЕНИ В ПРОЦЕДУРИ ПО АСИСТИРАНА РЕПРОДУКЦИЯ

Стела ХАРАЛАМБОВА

Българска асоциация по репродуктивна психология

БЪЛГАРИЯ, гр. София 1434, ул. „Арх. Никола Лазаров“, 15

✉ stela@haralambova.com

Резюме: Статията представя емпирично изследване на въздействието на инфертилитета върху качеството на живот при 96 жени в процедури по асистирана репродукция в България.

Качеството на живот е анализирано и изследвано в контекста на различните сфери на живот – физическа и когнитивна, емоционална, партньорските отношения, социалните отношения и медицинския контекст.

Анализите и интерпретациите на резултатите са представени от автора като са съпоставени с други международни изследвания и показват, че броят повтарящи се процедури с Асистираните репродуктивни технологии (АРТ) е силен предиктор по отношение на качество на живот на лицата, страдащи от инфертилитет. Също така показват, че инфертилитетът засяга диференцирано различните сфери от качеството на живот.

Изследването включва препоръки за бъдещи перспективи за изследването, както и препоръки за психосоциална подкрепа за лицата, преминаващи през процедури по асистирана репродукция.

Ключови думи: инфертилитет; качество на живот; Асистирана репродуктивни технологии.

Статията да се цитира по следния начин:

Хараламбова, С. (2018). Инфертилитет и качество на живот при жени в процедури по асистирана репродукция. *Население*, 2, 173-192. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online).

© С. Хараламбова, 2018

Статията е постъпила през февруари 2018

Приета за публикуване през юни 2018

Публикувана онлайн през декември 2018

Авторът е прочел и одобрил окончателния вариант на ръкописа.

FERTILITY

Nasselenie Review, Volume 36, Number 2, December 2018, 173-192
ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)
<http://nasselenie-review.org>; e-mail: nasselenie_review@abv.bg

INFERTILITY AND QUALITY OF LIFE IN WOMEN UNDERGOING ASSISTED REPRODUCTION TECHNIQUES

Stela HARALAMBOVA

Bulgarian Association Reproductive Psychology

BULGARIA, Sofia 1434, Arh. Nikola Lazarov St, 15

✉ stela@haralambova.com

Abstract: *The paper presents an empirical study of the effects of infertility on the quality of life in a sample of 96 women undergoing assisted reproduction procedures in Bulgaria. Women's quality of life is analyzed from the different aspects of life – physical and cognitive, emotional, relational, social and medical context.*

The analysis of the results also includes a comparison with other international studies and show that the number of recurrent procedures with assisted reproductive technologies (ART) is a strong predictor of the quality of life of persons suffering from infertility. Also indicate that infertility affects differently the different aspects of quality of life.

The study includes recommendations for further research and insights for the provision of better mental care and support for patients undergoing infertility treatments.

Keywords: Infertility; quality of life; assisted reproduction techniques.

This article can be cited as follows:

Haralambova, S. (2018). Infertilitet i kachestvo na zhivot pri zheni v protseduri po asistirana reproduktsiya. [Infertility and quality of life in women undergoing assisted reproduction techniques]. *Nasselenie Review*, 2, 173-192]. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online). (In Bulgarian).

© S. Haralambova, 2018

Submitted – February 2018

Revised – June 2018

Published – December 2018

The author has read and approved the final manuscript.

УВОД

По данни на Световната здравна организация (СЗО) над 80 милиона двойки в света страдат от инфертилитет. За България няма точни статистически данни за двойките с репродуктивни проблеми. Приблизителните оценки на медиите сочат, че над 145 000 двойки в България имат репродуктивни проблеми (в-к „24 часа“, 2017)¹.

От началото на 90-те години, инфертилитетът се класифицира като жизнено стресово събитие, което носи усещането за загуба и се нарежда на четвърто място като събитие, причиняващо стрес след смърт на партньор, развод и аборт (Witkin 1995).

Подходът към тази тема бе ръководен от намерението да бъде разбрано влиянието на социалните и психологичните фактори, свързани с инфертилитета и асистираните репродуктивни технологии върху качеството на живот на двойките и по-специално на жените, изправени пред невъзможността на спонтанното забременяване. Вследствие на проучване на научната литература и съществуващите до момента изследвания в областта, се стигна до заключението, че инфертилитетът засяга в различна степен различните сфери от живота на лицата както на ниво двойка, така и на индивидуално ниво. Предвид това, се очерта и формата на настоящето изследване, а именно проучването на качеството на живот на жените с инфертилитет от една многоизмерна перспектива – културна, емоционална, социална и медицинска.

Психологическото оценяване в това поле също се развива динамично през последните десетилетия, което води до появата на специфични инструменти, които могат да бъдат прилагани при двойките с репродуктивни проблеми. Конкретно в тази статия решихме да изберем първия валидиран международен инструмент “FertiQol” за измерване на качеството на живот при лица, страдащи от инфертилитет (Boivin, Takefman, Braverman 2011).

Събраните социо-демографски и клинични данни за изследваните лица дават възможност да бъдат тествани и причинно-следствени връзки между променливите възраст, години на инфертилитет, брой неуспешни опити с асистираните репродуктивни технологии (АРТ) и качеството на живот с цел да бъде установен прогнозен модел на психологическата уязвимост на база на тези променливи и измереното качество на живот.

Социалната среда, в която се развива в последните години инфертилитетът като широкоспектърен проблем, свързан с човешкото възпроизводство, е именно тенденцията за отлагане на забременяването, най-вече в западните общества и все по-често и в нашето общество. Това отлагане бива подпомагано от редица фактори като контрацептивните средства, присъствието на жените в пазара на труда, икономическите предпоставки, напредъка на биотехнологиите и други.

Не бива да бъде забравян и чисто техническият характер на асистираните репродуктивни технологии, които имат тенденцията да обезчовечат процеса на зачатие. Сред аргументите за дехуманизиращия аспект на АРТ много често се поставя акцентът върху чувствата на тревожност и загуба на контрол, които

¹ „Двойките с репродуктивни проблеми в България са около 145 000“, в-к „24 часа“, 05.05.2017.

изпитват двойките. Но освен това тези технологии са физически инвазивни, емоционално изтощителни и налагат значимо финансово усилие от страна на лекуващата се двойка. Чувствата на загуба на контрол могат да навлязат във всяка една сфера от живота на двойката и да въздействат неблагоприятно върху усещането им за благополучие.

Нашата цел, в тази статия, е да разкрием социалните и психологическите фактори, свързани с инфертилитета, и въздействието им върху качеството на живот на жените с цел да се подходи интердисциплинарно към инфертилитета така, както се препоръчва в случая на други заболявания като онкологичните, неврологичните, при хронична болка и други.

ИНФЕРТИЛИТЕТ И АСИСТИРАНИТЕ РЕПРОДУКТИВНИ ТЕХНОЛОГИИ (АРТ)

Световната здравна организация (СЗО) определя инфертилитета като болест на репродуктивната система, която се характеризира от непостигането на клинична бременност след дванадесет или повече месеца на полови контакти без предпазни средства при жени под 35 години или след шест месеца при жени над 35 години, или в случаите на недоброволни повтарящи се аборти. (Rowe, Comhaire, Hargreave, Mellows 1993).

Когато една жена не постига раждането на дете, поради невъзможност да забременее или да износи бременността до раждането на живородено дете, тя се определя като страдаща от *първичен инфертилитет*. В случая, когато една жена не постига раждането на дете, поради невъзможността да забременее или да износи бременността до раждането на живородено дете дори след раждане, предишна бременност или предишна възможност за износване на бременност до живородено дете, тя ще бъде класифицирана като страдаща от *вторичен инфертилитет*.

Съществуват две големи групи на третиране на репродуктивните проблеми – лечебни и симптоматични. Лечебната група включва медицински или хирургични интервенции и тяхната цел е да възстановят фертилността, посредством временна или постоянна корекция на проблема, който е причината за инфертилитета, така че двойката да може да зачене по естествен път. При симптоматичните лечения се прилагат Асистирани репродуктивни технологии (АРТ), което се състои в манипулацията на гамети и ембриони, извън човешкия организъм. С различни вариации съществуват два типа АРТ:

Вътрематочна инсеминация (Intrauterine insemination – IUI) – Това е процедура, при която семенната течност от мъжа се поставя в матката на жената с катетър.

Инвитро оплождане (IVF) – технологията се състои основно в ин витро („в стъкло“) срещата между две гамети, инвитро култивацията на предимплантационния ембрион и последно трансфера на ембриона в матката (Ембриотрансфер). Съществуват различни вариации на технологията (Инвитро с донорски яйцеклетки, Инвитро с донорски сперматозоиди, Инвитро с донорски яйцеклетки и сперматозоиди, ИКСИ (IntraCytoplasmic Sperm Injection – ICSI).